

Od karbonu do krajobrazu postindustrialnego

– Międzynarodowa Konferencja Unijnego Projektu C.O.A.L. realizowanego w ramach Programu Kultura 2007–2013

W połowie maja br. na Wydziale Prawa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach odbyła się międzynarodowa konferencja poświęcona problematyce krajobrazu poprzemysłowego trzech europejskich regionów poprzemysłowych. Konferencja jest częścią projektu unijnego, który z założenia ma stanowić pole twórczej wymiany między Nauką a Sztuką. Celem projektu C.O.A.L. jest analiza, ocena i interpretacja krajobrazu postindustrialnego poprzez interdyscyplinarny i międzykulturowy dialog prowadzony przez naukowców i artystów z Francji, Niemiec i Polski. Pozostałymi częściami projektu są podróże studyjne artystów do trzech europejskich okręgów przemysłowych, których artystyczny plan pokazany będzie na międzynarodowych wystawach – w Katowicach, Dortmundzie i Lille.

patronat medialny

Wspólna historia trzech europejskich regionów, której bieg wyznaczył rozwój oparte go na węglu przemysłu ciężkiego, jest przywoływana od lat w projektach unijnych i inicjatywach regionalnych. Projekt C.O.A.L. realizowany w regionie Nord-Pas-de Calais, w Zagłębiu Ruhry i na Górnym Śląsku wpisuje się w budowaną od lat współpracę międzyregionalną tych trzech europejskich okręgów przemysłowych.

Konferencja pozwoliła na spotkanie wszystkich uczestników projektu – naukowców, artystów, przedstawicieli administracji publicznej i wszystkich tych, którzy od lat aktywnie działają na rzecz ochrony i odnowy krajobrazu poprzemysłowego. W trakcie dwóch sesji – plenarnej i panelowej, przedstawiono z różnych punktów widzenia wyjątkowość i znaczenie krajobrazu w europejskich regionach monokultury przemysłowej oraz dzielono się doświadczeniami związanymi z jego ochroną i przekształcaniami.

W sesji plenarnej wypowiedzieli się przedstawiciele regionu Nord-Pas de Calais- Francis Meillez reprezentujący uniwersytet w Lille oraz Catherine Bertram z *Mission Bassin Minier* – instytucji zajmującej się całością przekształceń we francuskim Zagłębiu Węglowym. Doświadczenia niemieckie przybliżyli przedstawiciele Fundacji Ochrony Kulturowego Dziedzictwa Przemysłowego – *Stiftung Industriedenkmalpflege und Geschichtskultur* z Dortmundu – Uta Schmidt oraz Claus Stiens. Natomiast środowiskowe i przestrzenne aspekty prze-

Hall Wydziału Prawa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – kuluury.

kształceń górnośląskich krajobrazów przedstawili reprezentujący głównego organizatora Konferencji, Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych – Anna Starzewska-Sikorska i Marek Korcz.

Prezentacja trzech europejskich regionów ukazała nie tylko ich wspólną historię, która rozpoczęła się w Karbońskich lasach ponad 340 mln lat temu, dając początek złożom węgla kamiennego, ale również przedstawiła dynamikę rozwoju tych regionów w epoce żywiolowej industrializacji na przełomie XIX i XX wieku oraz ukazała skutki tych procesów utrwalone w krajobrazie po dzień dzisiejszy. W sesji panelowej poświęconej głównie przykładom lokalnym głos zabrali naukowcy i praktycy – inżynierowie, planiści, architekci, ekolodzy, historycy sztuki i animatorzy życia kulturalnego. Zaprezentowano niezwykle potencjał dziedzictwa poprzemysłowego regionu Górnego Śląska, ukazano także nowe możliwości wykorzystania istniejących obiektów przemysłowych oraz odczytania krajobrazu postindustrialnego jako wyznacznika tożsamości regionalnej.

Przykłady francuskich i niemieckich regionów pokazują, jak na przemysłowej spuściznie można zbudować pomysły na dalszy rozwój i jak tę spuściznę wpisać w nowoczesną codzienność europejskiego regionu. Zarówno przykład systemowego zagospodarowania terenów poprzemysłowych w ramach przedsięwzięcia Międzynarodowej Wystawy Budownictwa – Emscher Park (*Internationale Bauausstellung – IBA*) w Zagłębiu Ruhry, jak i francuski pomysł wpisania całego obszaru Zagłębia Węglowego (*Bassin Minier*), wraz z zachowanymi obiektami przemysłowymi, hałdami pokopalnianymi, zespołami osiedli robotniczych, na listę UNESCO jako obszar dziedzictwa kulturowego, są ilustracją otwartego podejścia do przemysłowej przeszłości regionu.

Górny Śląsk ze swoją skomplikowaną historią i wielokulturowością stoi przed poważnym wyzwaniem zdefiniowania własnego pomysłu na wykorzystanie dziedzictwa przemysłowego w budowie strategii rozwoju regionu i kształtowaniu europejskiego społeczeństwa obywatelskiego. Jedną z możliwych dróg korzystania z dziedzictwa przemysłowego jest nowoczesne kształtowanie krajobrazu z zachowaniem relikwów przemysłowych i obiektów im towarzyszących jako symbolicznych wyznaczników odmienności przestrzeni regionalnej. W dobie globalnej unifikacji rozwiązań, podobnych obiektów i krajobrazów miejskich, postindustrialny krajobraz może stanowić o atrakcyjności przestrzeni dawnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Konferencja w ramach Projektu C.O.A.L. miała za zadanie nie tylko zderzenie różnych opinii i wymianę doświadczeń na-

Referat dr arch. Jacka Owczarka

ukowych oraz wizji artystycznych, miała również uwrażliwić szerokie grono odbiorców na wartość dziedzictwa przemysłowego jako inspirację do działań w zakresie

przekształceń terenów i obiektów poprzemysłowych oraz pokazać potencjalne zagrożenia i skutki zaniechania działań ochronnych i rewitalizacyjnych.

Prof. Marian Osliślo – otwarcie wystawy C.O.A.L. Rondo Sztuki w Katowicach